

КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан

доц. А.В. Стацишин

« 12 » січня 2021 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СТРАХУВАННЯ

галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальність: 051 «Економіка»

освітня програма: «Інформаційні технології в бізнесі»

освітній ступінь: бакалавр

форма навчання: денна

ЛЬВІВ 2020

Програма навчальної дисципліни «Страхування» для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка», освітня програма «Інформаційні технології в бізнесі» освітнього ступеня бакалавр денної форми навчання.

30 грудня 2020 р. – 23 с.

Розробник: Гринчишин Я.М., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансового менеджменту

Програма затверджена на засіданні кафедри фінансового менеджменту.
Протокол від 30 грудня 2020 р. № 5/1.

Завідувач кафедри, д.е.н., професор _____ Ситник Н.С.

30 грудня 2020 р.

Розглянуто та ухвалено Вченою радою факультету управління фінансами та бізнесу

Протокол № 6 від 12 січня 2021 р.

РОЗДІЛ 1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предмет навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни «Страховання» є цивільно-правові відносини щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування або чинним законодавством за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Страховання» є оволодіння теорією і практикою страхування, набуття навиків фінансово-економічної роботи у сфері страхування.

Основні завдання

Основні завдання дисципліни «Страховання» полягають у:
з'ясуванні об'єктивної необхідності, сутності, функцій, принципів і ролі страхування;
висвітленні організації та шляхів розвитку страхового ринку та державного регулювання страхової діяльності;
розгляді умов особистого, майнового страхування, страхування відповідальності, перестраховання з позицій вітчизняного та зарубіжного досвіду;
вивченні особливостей та шляхів удосконалення фінансової діяльності страховиків.

1.1 Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Макроекономіка	Моделювання економіки
Мікроекономіка	Економічні ризики та методи їх вимірювання
Ризикологія	

1.2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність досліджувати тенденції розвитку страхування за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу	Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях страхування
Розуміння особливостей функціонування сучасного страхового ринку України та зарубіжних країн, його структури	Знати і розуміти теоретичні основи та принципи функціонування страхового ринку
Розуміння особливостей функціонування сучасного ринку перестраховування	Знати механізм функціонування страхового ринку
Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення задач оптимізації функціонування страхового ринку	Володіти методичним інструментарієм діагностики фінансового стану страхових компаній, оцінювати необхідність перестраховування ризиків
Здатність застосовувати знання законодавства у сфері регулювання страхового ринку	Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері страхування
Здатність аналізувати фінансову звітність страхових компаній, визначити їх фінансову надійність	Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.
Здатність виконувати контрольні функції у сфері страхування	Знати умови взаємовідносин учасників в різних галузях страхування, вміти розраховувати страхові платежі і суми страхових відшкодувань

РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування.

Тема 2. Класифікація страхування.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінка.

Тема 4. Страховий ринок.

Тема 5. Страхова організація.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності.

Тема 7. Особисте страхування.

Тема 8. Страхування майна.

Тема 9. Страхування відповідальності.

Тема 10. Перестраховування і співстрахування.

Тема 11. Доходи, витрати та прибуток страховика.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії.

РОЗДІЛ 3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

Виникнення страхування. Сучасні наукові уявлення про сутність страхування як економічної та історичної категорії, його роль у соціально-економічному перетворенні суспільства та специфічні ознаки страхування, що відрізняють його від інших економічних категорій. Страхування як гарантія безперервності процесу суспільного відтворення.

Основні функції, які виконує страхування, його властивості та суспільне призначення. Принципи страхування. Основна страхова термінологія.

Форми страхового захисту.

Тема 2. Класифікація страхування

Класифікація страхування як форма виразу розбіжностей у формах організації страхової діяльності, об'єктах страхування, спеціалізації страховиків, формах проведення страхування.

Необхідність та основні ознаки класифікації страхування. Основні класифікаційні ознаки страхування: історична, економічна та юридична.

Класифікація страхування за економічною ознакою. Галузі, підгалузі та види страхування. Накопичувальне та ризикове страхування.

Класифікація страхування за формою проведення.

Класифікація страхування згідно директив ЄС.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінка

Поняття ризику в страхуванні. Сутність страхових ризиків, їх основні характеристики. Види страхових ризиків. Оцінка ризику та критерії визначення ціни страхування. Методи управління ризиком. Зміст ризик-менеджменту у страхуванні.

Страхування і перестраховування ризиків як різновид оплаченого трансфера ризику іншій особі.

Поняття, зміст і призначення актуарних розрахунків у страхуванні. Джерела інформації для виконання актуарних розрахунків.

Визначення поняття страхового тарифу, його структури й порядку розрахунку.

Тема 4. Страховий ринок

Поняття та сутність страхового ринку як сукупності економічних відносин між його учасниками з приводу купівлі-продажу страхових послуг, принципи його функціонування. Учасники страхового ринку.

Суб'єкти страхового ринку. Сучасний стан страхового ринку України. Концепція подальшого розвитку страхового ринку України.

Страхові посередники в системі реалізації страхових послуг. Страхові агенти. Страхові брокери. Перестрахові брокери.

Аквізиція. Аквізиційна діяльність. Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. Завдання служб маркетингу.

Реклама страхових послуг. Функції реклами у маркетинговому страховому середовищі.

Зміст та основні умови договору страхування.

Тема 5. Страхова організація

Страхові компанії: види та значення. Організаційні форми страховиків. Організаційна структура та управління страховими компаніями. Зміст основних принципів управління страховою компанією.

Класифікація страховиків. Критерії класифікації: за належністю за інституціональною ознакою, за територією обслуговування, за розміром (величиною) статутного капіталу та обсягом надходження страхових платежів. Кептивна страхова компанія.

Мета та необхідність створення об'єднань страховиків. Функції об'єднань страховиків. Ліга страхових організацій України. Моторне (транспортне) страхове бюро України. Страхові пули.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

Необхідність, зміст і значення державного регулювання страхової діяльності. Система методів державного регулювання. Пряма участь держави. Законодавче регулювання. Типи систем страхового регулювання. Основні етапи становлення законодавчого регулювання страхової діяльності в Україні. Страховий нагляд за діяльністю суб'єктів страхових відносин. Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. Ліцензування страхової діяльності. Необхідні умови та документи для отримання ліцензії на здійснення страхової діяльності.

Тема 7. Особисте страхування

Сутність і необхідність особистого страхування. Накопичувальне страхування. Ризикове страхування. Страхування життя. Застрахований. Вигодонабувач. Таблиця смертності. Страхування на випадок смерті. Страхування на дожиття. Змішане страхування життя. Тимчасове страхування. Довічне страхування. Види тимчасового страхування. Викупна сума.

Обов'язкове страхування від нещасних випадків. Добровільне страхування від нещасних випадків.

Медичне страхування та його розвиток в Україні. Способи фінансування охорони здоров'я. Системи соціального медичного страхування. Страхова медицина. Медичне страхування. Обов'язкове медичне страхування. Добровільне медичне страхування. Принципи медичного страхування.

Додаткове пенсійне страхування. Види довічних пенсій. Види додаткового пенсійного страхування.

Тема 8. Страхування майна

Загальна характеристика майнового страхування. Класифікація майнового страхування. Основні умови страхування майна. Страхова оцінка. Системи страхового забезпечення. Умовна франшиза. Безумовна франшиза.

Страхування транспортних засобів і вантажів. Страхування "каско". Страхування "карго".

Особливості морського страхування.

Особливості страхування майна сільськогосподарських підприємств. Страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Аграрний страховий пул. Об'єкти сільськогосподарські страхування. Страхові випадки. Визначення збитку.

Страхування майна громадян. Дія договору страхування. Страхова сума застрахованого предмета домашнього майна. Надання страхувальникам пільг у практиці страхування. Особливості у розрахунку розміру збитку при страхуванні майна.

Тема 9. Страхування відповідальності

Економічна суть, необхідність та особливості страхування відповідальності. Учасники страхування відповідальності. Ліміт відповідальності страховика.

Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро України. Виплата страхового відшкодування третій особі.

Страхування відповідальності вантажоперевізника. Страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту. Екологічне страхування. Страхування відповідальності товаровиробників та якості продукції. Страхування відповідальності роботодавців за збиток, спричинений здоров'ю їх працівників.

Страхування майна від вогню та інших небезпек. Основні умови страхування.

Ризик у підприємстві та необхідність страхування. Страхування виробничих ризиків. Страхування від перерв у виробництві. Страхування депозитних і кредитних ризиків.

Тема 10. Перестрахування і співстрахування

Необхідність і сутність перестрахування, стан і перспективи його розвитку. Суб'єкти перестрахування. Ринки перестрахування. Вимоги, що ставляться до перестрахування ризиків у нерезидентів.

Методи перестрахування. Факультативне перестрахування. Облігаторне перестрахування. Порівняльний аналіз методів перестрахування.

Форми проведення перестраховальних операцій. Пропорційне перестрахування. Квотні та ексцедентні договори пропорційною перестрахування, їх характеристика, переваги та недоліки.

Непропорційне перестрахування: на базі ексцеденту збитку, на базі ексцеденту збитковості.

Співстрахування та механізм його застосування.

Тема 11. Доходи, витрати та прибуток страховика.

Особливості та принципи фінансово-економічної діяльності страховика. Склад та економічний зміст доходів страховика. Доходи від страхової діяльності.

Зароблені страхові премії як основне джерело доходів страховика. Доходи від перестраховальних операцій. Склад доходів страховика. Доходи від

страхової діяльності. Страхова премія, порядок її визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів.

Склад та економічний зміст витрат страховика. Собівартість страхової послуги. Витрати на здійснення страхових операцій. Виплати страхового відшкодування і страхових сум.

Відрахування в запасні фонди або резерви внесків. Витрати на превентивні заходи. Витрати на ведення страхової справи. Інші витрати страховика.

Оподаткування страховиків згідно норм Податкового кодексу України.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії

Поняття фінансової надійності страховика та її значення. Формування збалансованого страхового портфеля.

Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення. Власні кошти страховика. Статутний і гарантійний фонди страховика. Показники платоспроможності. Фактичний і нормативний запаси платоспроможності, порядок їх обчислення. Страхові резерви, їх види. Технічні резерви, їх склад та порядок формування.

Призначення і використання фондів в страхуванні, їх роль у забезпеченні фінансової надійності страховика. Запасні, резервні та інші фонди страхової організації.

Обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика. Система управління ризиками страховика.

Оцінка фінансового стану страховика. Значення, завдання та інформаційна база оцінки фінансового стану. Фінансова звітність страхових організацій і її використання в оцінці фінансового стану. Система показників і методи оцінки фінансового стану.

РОЗДІЛ 4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

4.1. Законодавчі і нормативні документи

1. Про страхування : Закон України від 7 бер. 1996 р. № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2664-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/435-15>
4. Методика формування резервів із страхування життя : затверджена розпорядженням Державної комісії, з регулювання ринків фінансових послуг України від 27 січн. 2004 р. № 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0198-04?lang=ru>
5. Методика формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя затверджена розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17 груд. 2004 р. № 3104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05>
6. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вер. 2008 р. № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
7. Вимоги до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика : затверджені розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 4 лют. 2014 р. № 295. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0344-14>
8. Про страхування. Проект Закону України від 06.02.2015 р. № 1797-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53904
9. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 бер. 2015 р. № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
10. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів) : затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 7 груд. 2016 р. № 913. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-%D0%BF>
11. Додаткові вимоги до договорів страхування життя : затверджені розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 1 черв. 2017 р. № 2172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-17>
12. Вимоги до методики розрахунку викупної суми за договором страхування життя : затверджені розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 14 лист. 2017 р. № 4258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0101-18>
13. Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика : затверджене розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 7 черв. 2018 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z0782-18>

4.2. Література

14. Аранчій В. І., Остапенко О. М., Остапенко Т. М. Страховий менеджмент : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2018. 252 с.
15. Безугла В. О., Постіл І. І., Шаповал Л. П. Страхування: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 582 с.
16. Говорушко Т. А., Стецюк В. М. Страхування: навч. посіб. За ред. Т. А. Говорушко. Львів: Магнолія 2006, 2014. 328 с.
17. Горбач Л. М., Кадебська Е. В. Страхування : Підручник. Київ : Кондор, 2016. 544 с.
18. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
19. Журавльова Т. О., Дем'янчук М. А. Страхування : навч. посіб. Одеса, 2017. 296 с.
20. Плиса В.Й. Страхування: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. Київ : Каравела, 2019. 512 с.
21. Попова Л.В., Марич М.Г., Федішин М.П. Міжнародне страхування: навч. посіб. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2019. 184 с.
22. Русул Л.В. Ризик-менеджмент у страхуванні: навч. посіб. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2018. 83 с.
23. Русул Л.В., Федішин М.П., Лаврук Н.А. Страхування: від теорії до практики: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. 288 с.
24. Страхування : Підручник. За ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2008. 1019 с.
25. Страхування : практикум: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. За ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2011. 607 с.
26. Терещенко Т.Є., Заволока Л.О., Пономарьова О.Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посіб. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с.
27. Ткаченко Н. В. Страхування: навч. посіб. Київ: ЛіраК, 2007. 376 с.

ІНТЕРНЕТ-САЙТИ

1. Нормативні акти України: <http://www.nau.kiev.ua/>
2. Законодавство України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
3. Національний банк України: <https://bank.gov.ua/>
4. Ліга страхових організацій України: <http://uainsur.com/>
5. Міністерство фінансів України: <https://minfin.com.ua/>
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: <https://forinsurer.com/>
7. Страхування України – Інтернет-проект: <https://www.ukrstrahovanie.com.ua/>